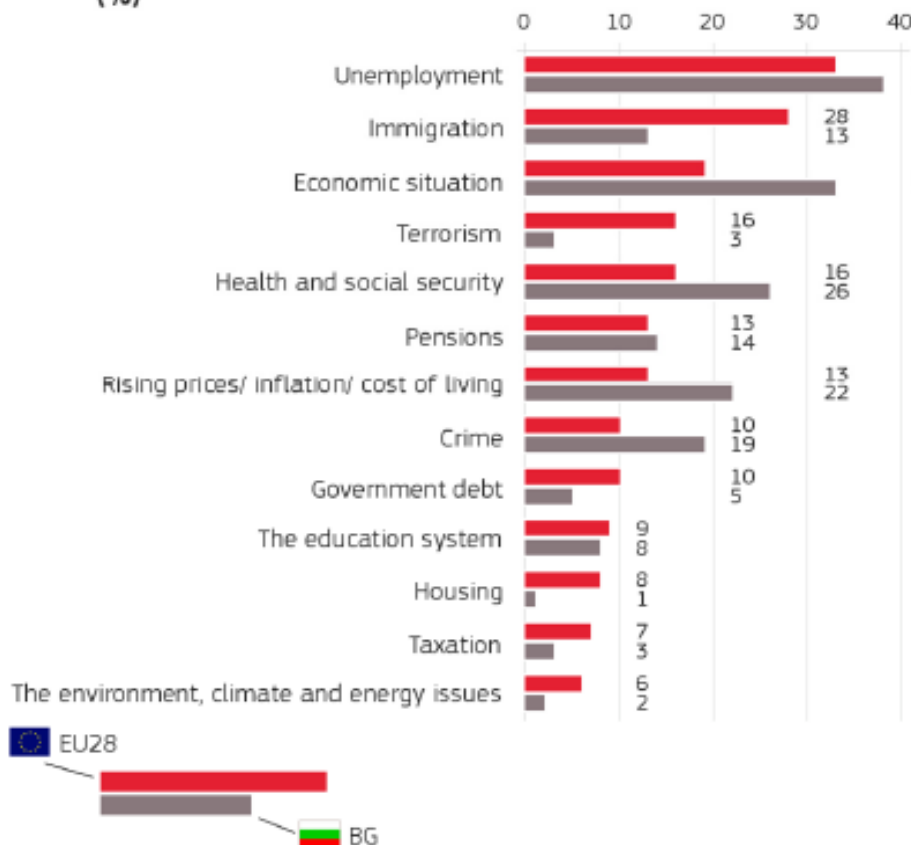

НАМАЛЯВАНЕ НА БЕЗРАБОТИЦАТА

Безработицата е основен проблем за мнозинството от българските граждани. В ситуация, в която **системата за социална закрила не е в състояние да осигури дори и доход близък до прага на бедността**, загубата на работното място за болшинството от хората означава и тежки материални лишения за тях и техните семейства.

Данни от проучване на Евробарометър за обществените нагласи в държавите-членки на ЕС, проведено през месец май 2016г., показват, че **за 38 % от българите безработицата е основния проблем пред страната**, следван от икономическата ситуация, която е оценена като първостепенно предизвикателство от 33 % от интервюираните. Тези опасения са напълно обосновани предвид факта, че по данни на официалната статистика дори и в периода от годината с най-ниска безработица, над 261 000 души са регистрирани в „Бюрата по труда“.

QA3a What do you think are the two most important issues facing (OUR COUNTRY) at the moment?
(%)

Тези данни показват, че в България има **дълбоко недоверие в стабилността на икономиката** и възможността и за развитие и създаване на устойчиви работни места. Обществените нагласи са индикатори и за **липсата на сигурност на пазара на труда**. Налаганата от привържениците на неолиберализма концепция за „по-голяма гъвкавост“ доведоха единствено до ограничаване на правата на работниците и служителите и влошаване качеството на работните места (отнемане на социални придобивки, работа на срочни договори, работа на намален и непълен работен ден). Пример за нискокачествени работни места са въведените в България т.нар. „еднодневни трудови договори“, които нямат аналог в Европа и държавите от ОИСР.

На ниво ЕС има съществен дебат, както между политическите сили, така и между социалните партньори относно намирането на баланса между гъвкавост и сигурност на пазара на труда. В българските условия сме свидетели на все повече „гъвкавост“ и все по-малко сигурност.

През последната една година в страната се наблюдава нарастване на проблема с продължителната безработица. На фона на намаляване на равнището на безработица, се отчита **съществен ръст както на дела на трайно безработните от общата кохорта на регистрираните безработни – от 39,71 % през август 2014 г. до 42,48 % през август 2016 г.**

Трайното увеличаване на дела на продължително безработните показва ясно изразения **структурен характер на безработицата в страната**. Същевременно това явление очертава две крайно негативни тенденции – от една страна увеличаване на броя на хората, които трайно живеят в бедност и социално изключване, а от друга – неоползотворяване на възможностите за икономически растеж и привличане на инвестиции, поради липсата на работна сила с търсените от работодателите квалификации.

Много важно е да се отбележи, че преобладаващата част от продължително безработните са лица от уязвимите групи, включително такива с ниски или без образование и квалификация, представители на маргинализирани етнически общности и др. Това предполага търсенето и прилагането на индивидуален подход и дългосрочни мерки за подкрепа на тези лица, които да им дадат възможност за поетапна интеграция на пазара на труда.

Ефектът от продължителната безработица за състоянието на икономиката е от такова значение, че в свое писмо от 08.09.2015 г.

заместник-председателят на Европейската комисия Валдис Домбровскис и комисарите Мариан Тайсен и Пиер Московиси, информират Европейския парламент, че в основните индикатори по процедурата за макроикономически дисбаланси ще бъдат включени и показатели за дългосрочна безработица, младежка безработица и икономическа активност. Службите на Комисията, съвместно с работните групи към Съвета подготвят предложение за въвеждане на единни стандарти за услугите на пазара на труда за продължително безработните по подобие на Европейската гаранция за младежта.

Въпреки задълбочаването на проблема с дългосрочната безработица, в Националния план за действие по заетостта за 2016г. не са предвидени адекватни мерки за тази конкретна група – по целеви програми е предвидено да се осигури заетост на едва 850 лица. Следва да се отбележи, че поради крайно недостатъчно финансиране на активната политика на пазара на труда със средства от държавния бюджет, в плана е предвидено осигуряването на заетост на едва 18 282 безработни (под 7% от регистрираните безработни), което няма как да окаже съществен ефект върху равнището на безработица. Същевременно недофинансирането на активната политика води до задълбочаване на проблема с продължително безработните, тъй като голяма част от тази група има нужда от целенасочена подкрепа за преход към първичния пазар на труда. Такава подкрепа може да бъде осигурена единствено чрез публични инвестиции и осигуряване на възможности за заетост, включително субсидирана с активното ангажиране на местната власт.

Запазването и задълбочаването на регионалните дисбаланси на пазара на труда е друг основен проблем, който е в основата на вътрешната миграция и обезлюдяването на цели райони от страната. **В 16 области равнището на безработица е над 10 %, а във Видин, Враца и Монтана – над 15 %.** Разликата между областта с най-ниско - гр. София (2,5 %) и областта с най-високо равнище на безработица - Видин (19,8 %), е 17,3 %. Тези различия са породени не на последно място и от недалновидната и дълбоко погрешна политика на правителството за концентриране на публичните инвестиции, включително тези със средства от фондовете на ЕС, в няколко големи града. Предвид ограничаването през програмния период 2014 – 2020 г. на подкрепата от Европейския фонд за регионално развитие за мерки за градско развитие до 39 града, липсата на национална инвестиционна

програма за по-малките населени места предопределя задълбочаване на различията.

Една от основните причини за структурния характер на безработицата в страната е увеличаващото се несъответствие между търсенето и предлагането на труд. През последните две години статистиката отчита плавно повишаване на броя на свободните работни места, обявени в бюрата по труда, както и увеличаване на броя на трайно незаетите свободни места. Констатира се значителен недостиг на работна сила с инженерни и технически квалификации, както и в сектора на новите технологии, в образованието и здравеопазването.

Макар и до голяма степен проблемът да се дължи на дефицити в образователната система, следва да се отбележи, че на фона на високата безработица в страната активната политика на пазара на труда не предлага достатъчни по качество и обем мерки, които да компенсират тези дефицити. Със средства от държавния бюджет за 2016 г. е предвидено осигуряването на квалификация на едва 10 961 души, което е крайно недостатъчно, както спрямо общия брой регистрирани безработни, така и спрямо декларираните потребности на работодателите (за месец август 2016 г. обявените свободни работни места в „Бюрата по труда“ са 22 191). През 2014 г. 15 % от фирмите в промишлеността в България са имали проблеми в намирането на подходящи работници, докато средно за ЕС този процент е 7,4%. Отчитайки факта, че по-голямата част от тези работни места са за т.нар. работнически професии, своевременната намеса на държавата с мерки за осигуряване на подходяща квалификация би дала шанс и на онези групи безработни – основно продължително безработните и безработните младежи, които трайно не успяват да намерят работа на първичния пазар на труда.

По данни от анализ на Международната организация на труда от 2012 г. несъответствието на квалификацията с търсенето на пазара е основна пречка пред намирането на работа за всички групи безработни, но в по-голяма степен при лицата с ниско образование – 15,8 % спрямо 12,9 % за лицата със средно и по-високо образование.

На фона на актуалната статистика за безработицата и липсата на действия от страна на правителството е цинично обявеното от вицепремиера Бъчварова намерение за облекчаване на достъпа на работници от трети страни до пазара на труда в България.

Не на последно място преодоляването на структурните дефицити на пазара на труда зависи от качеството на работа на обществената служба по заетостта – в България Агенция по заетостта. Ролята на агенцията е от ключово значение за успешната интеграция на уязвимите групи на пазара на труда, за които „Бюрата по труда“ са единствен източник на информация и възможности за работа.

Модернизирането на институциите на пазара на труда, в частност на АЗ беше една от основните препоръки към България в рамките на Европейския семестър през 2013 и 2014 г. В обществената служба по заетостта има съществен недостиг на човешки и материални ресурси за предоставяне на качествени услуги на търсещите работа лица. Ниското заплащане, съчетано с мизерни условия на труд, отблъскват желаещите да работят в социалната сфера.

Социалната политика и в частност политиката на пазара на труда явно не са сред приоритетите на второто правителство с министър-председател Бойко Борисов, което създава риска от дългосрочни последици за функционирането на трудовия пазар в страната и задълбочаване на социалните, икономическите и регионални различия. Необходимо на този етап е съществено увеличаване на средствата за активна политика и промяна в цялостната и философия – от поддържане на статуквото с ограничени мерки за субсидирана заетост към предлагане на реална алтернатива и перспектива за професионална реализация за безработните хора в България.

Вж. също:

[Заетост и безработица - годишни данни 2015](#)

[Безработни лица и коефициенти на безработица - национално ниво, статистически райони](#)

[НСИ - Пазар на труда](#)

[Национални планове за действие по заетостта](#)

[Регионална статистика](#)

[Long-term unemployment rate](#)

[Long-term unemployment rate % of active population aged 15-74](#)

[Youth unemployment rate, age group 15-24](#)

[Youth long-term unemployment rate \(12 months or longer\)](#)